

W Dolinie Muminków

Muzeum Kinematografii ma szczególnie dobry powód, by świętować 80-lecie Muminków. Studio Małych Form Filmowych Se-Ma-For w Łodzi w latach 1977–1982 zrealizowało serial animowany „Opowiadania Muminków” na podstawie książek Tove Jansson. W kolekcji Muzeum znajdują się oryginalne lalki półpłaskie, które zagrały w animacji.

Tove Jansson przyjechała do Łodzi 5 stycznia 1978 r., by spotkać się z filmowcami i zaakceptować projekty plastyczne do filmu. Unikatowe zdjęcia i filmowy dokument wizyty Tove Jansson w Polsce można zobaczyć na wystawie. Autorce towarzyszyli brat Lars Jansson i partnerka Tuulikki Pietilä, a w spotkaniu brali udział Lucjan Dembiński i Krystyna Kulczycka, reżyserzy „Opowiadań Muminków”.

Świat stworzony przez Tove Jansson zamieszkują istoty, które wymyśliła i narysowała utalentowana malarka, ilustratorka i pisarka. W Dolinie Muminków ceni się takie wartości jak przyjaźń, rodzina, miłość, życzliwość, wolność, tolerancja i umiłowanie przygody. Obok rodziny Muminków w książkach pojawiają się kultowe postacie takie jak Włóczykij, Panna Migotka, Mała Mi czy Too-tiki.

W Se-Ma-Forze powstała oryginalna realizacja, do której użyto lalek półpłaskich. Każdą scenę ustawiano na stole animacyjnym zwanym wieloplanem, złożonym z kilku poziomów szklanych powierzchni. Kamera znajdował się nad wieloplanem. Lalki, elementy dekoracji, rekwizyty i malowaną scenografię układano na różnych taflach szkła, co dawało wrażenie głębi obrazu. Postacie składały się z niepołączonych elementów, dzięki temu animatorzy mogli przedstawiać ułożenie łapek, nóżek i ogonków, by fotografować kolejne fazy ruchu. Bohaterowie animacji byli wiernym odwzorowaniem rysunków Tove Jansson. Lalki rzeźbiono z drewna i oklejano tkaninami. Ich wizerunki uzupełniały charakterystyczne detale: kapelusz Tatusia, torebka i fartuszek Mamusi, fajka Włóczykija, kuferek Topika i Topci. Z planowanych początkowo 39 odcinków serial rozrósł się do 78 epizodów.

Z serialu zmontowano w Se-Ma-Forze także dwa filmy kinowe: „Szczęśliwe dni Muminków” w 1983 r., a „Zimę Muminków” w 1986. W XXI w. prawa do polsko-austriackiej serii „Opowiadań Muminków” kupiła fińska Filmkompaniet. Po rekonstrukcji i korekcji barwnej z przemontowanych epizodów powstały cztery filmy kinowe: „Lato Muminków” (reż. Maria Linberg, 2008), „Muminki w pogodni za kometą” (reż. Maria Linberg, 2010; „Pieśń komety” napisała i zaśpiewała Björk), „Magiczna zima Muminków” (reż. Ira Carpelan, Jakub Wroński, 2017) oraz „Pamiętniki Tatusia Muminka” (reż. Ira Carpelan, 2021).

Na wystawie w Muzeum Kinematografii można zobaczyć m.in.:

- Oryginalne półpłaskie lalki wykonane przez artystów w łódzkim Studiu Se-Ma-For do serialu „Opowiadania Muminków” (1977–1982), zestawione z wizerunkami postaci na ilustracjach Tove Jansson w jej książkach. Lalki z filmu animowanego pochodzą ze zbiorów Muzeum Kinematografii w Łodzi, a niektóre z archiwum Tove Jansson w Helsinkach. Artystka dostała je od filmowców z Se-Ma-Fora. Są wśród nich Panna Migotka, Too-tiki i Mrówkolew.
- Ręcznie rysowany scenopis do dwóch odcinków „Trudna decyzja” i „Lunapark”, stworzony przez Jadwigę Kudrzycką, jedną z pięciu osób, które reżyserowały serial (Lucjan Dembiński, Krystyna Kulczycka, Jadwiga Kudrzycka, Dariusz Fedak, Wacław Zawilski);
- Unikatowe obiekty wypożyczone z archiwum Tove Jansson, w tym Order Uśmiechu, którym autorka została odznaczona w 1976 roku;
- Archiwalne, nieznane dotychczas materiały filmowe z wizyty Tove Jansson w Polsce w 1978 r. oraz

z planu filmu animowanego o Muminkach w łódzkim Studiu Se-Ma-For;

- Najstarsze wydania polskie książek o Muminkach z lat 60., nowe wydania z okładkami zaprojektowanymi przez Tove Jansson, a także komiksy, książki graficzne, audiobooki;
- Moomin art po polsku, czyli przykłady artystycznego rękodzieła inspirowanego Muminkami, tworzonego w Polsce oraz galerię muminkowych tatuaży od fanek i fanów Doliny Muminków z całej Polski;
- Film dokumentalny zrealizowany przez Muzeum Kinematografii z wywiadami z Sophią Jansson - bratanicą Tove Jansson, filmowcami - twórcami polskiej adaptacji oraz naukowcami i popularyzatorami jej twórczości.

Wystawa „Muminki: drzwi są zawsze otwarte” w Muzeum Kinematografii w Łodzi, 23 maja 2025 – 29 marca 2026, pl. Zwycięstwa 1

Kuratorki: Marzena Bomanowska, Zuzanna Woźniak